

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илимий-методикалық журнал

2024

1-сан

*Ўзбекистан Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоқарғы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалпақстан Баспа сөз ғәм хабар агентлиги тәрәпинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы ғуўалық берилген.*

Нөкис

1-сан 2024

декабрь

Шөлкемлестиріушілер:

*Қарақалпақстан Республикасы Халық билимлендириу Министрлиги,
ӨЗПИИИ Қарақалпақстан филиалы*

Редактор:

А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ
Адхамжон АБДУРАШИТОВ
Байрамбай ОТЕМУРАТОВ
Ерполат АЛЛАМБЕРГЕНОВ
Алишер АЛЛАМУРАТОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ
Интизар АБДИРИМОВА
Мавлюда АЧИЛОВА
Нуриддин АЧИЛОВ
Тўлқин АЛЛАЁРОВ
Марифжон АХМЕДОВ
Умида БАҲАДИРОВА
Фархад БАБАШЕВ
Ботир БОЙМЕТОВ
Гулзода БОЙМУРОДОВА
Шахло БОТИРОВА
Маманазар ДЖУМАЕВ
Асқар ДЖУМАШЕВ
Алишер ЖУМАНОВ
Гүлнара ЖУМАШЕВА
Холбой ИБРАГИМОВ
Умида ИБРАГИМОВА
Лола ИСРОИЛОВА
Меруерт ПАЗЫЛОВА
Асқарбай НИЯЗОВ
Сабит НУРЖАНОВ
Захия НАРИМБЕТОВА
Мехри НАРБАШЕВА
Улфат МАҲКАМОВ
Уролбой МИРСАНОВ
Нуржан МАТЧАНОВ
Сафо МАТЧОН
Шукурилло МАРДОНОВ
Шахсанам МАТУПАЕВА
Лобар МУХТОРОВА

Камаладин МАТЯКУБОВ
Раъно ОРИПОВА
Бахтиёр РАХИМОВ
Фуркат РАЖАБОВ
Сайёра РАХМОНОВА
Арзы ПАЗЫЛОВ
Барлықбай ПРЕНОВ
Дилшода САПАРБАЕВА
Феруза САПАЕВА
Зайниддин САНАҚУЛОВ
Қаххор ТУРСУНОВ
Амина ТЕМИРБЕКОВА
Нурзода ТОШЕВА
Куанишбек ТУРЕКЕЕВ
Гулноз ТУРАЕВА
Гулмира ТОЖИБОЕВА
Тажибай УТЕБАЕВ
Мамбеткерим ҚУДАЙБЕРГЕНОВ
Амангелди КАМАЛОВ
Дилбар ҚАРШИЕВА
Вохид КАРАЕВ
Гулмира ҚАРЛЫБАЕВА
Дилбар ҚОДИРОВА
Ризамат ШОДИЕВ
Абдушукур ШОҒҚОРОВ
Дилфуза ШАББАЗОВА
Зафар ЧОРШАНБИЕВ
Рустам ФАЙЗУЛЛАЕВ
Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Тармиза ХУРВАЛИЕВА
Умид ХОДЖАМҚУЛОВ
Жавлонбек ХУДОЙБЕРГЕНОВ
Гулрухсор ЭРҒАШЕВА
Гавхар ЭШЧАНОВА
Қонысбай ЮСУПОВ

МАЗМУНЫ

ТИЛ ХАМ АДЕБИЯТ

Арепбаева Н.М. Публицистикалық стильдің қәлиплесиўинде экстралингвистикалық факторлар	6
Saydaliyeva D.B. Sistem-struktur tilshunoslikning o'rganilish tarixi	12
Usmonov Yo.M. Morfologik ziddiyatlar mo'tadillashish qoidalari va ularning o'rtasidagi muvofiqlik	18
Oxunjonova F. Imloviy-uslubiy savodxonligini shakllantirishda tarjima asarlarning lingvistik va ilmiy ahamiyati	23
Okhunjonov A.Sh. Antropnim komponentli turg'un birikmalar o'rganilishi	27
Abduraxmanova A.E. Muxtor Auezov hikoyalaridagi ziddiyat	32
Nazarova N.A. Adabiy til uslublarida so'z tanlashni o'qitishga oid metodlar	41
Зияев А.И. Интенсификация/деинтенсификация семантикасининг лексема ва фраземалар синонимик парадигмаларини шакллантириши	46
Юсуфалиев Э.М., Масодиқова З.Х. Немис ва ўзбек тилидаги “Таълим” концептининг шаклланиш омиллари	52
Muhiddinova (Abdullayeva) D.M. Jahon adabiyoti galereyasida	62
Сандова С.М. Изучение русского языка в Узбекистане	66
Жалолов Ш.У. Терминология – важная составная часть науки и техники	69
Kadirova D.A. The importance of teaching listening skills	74
Tirkashev D.Sh. The role of ai in linguistics: a comprehensive exploration	78
Pulatova D.D. The features of linguo-cultural competence in teaching korean to students	84
Eshonkulova G.Yu. The significance of using project-based approach in teaching english anthropocentric proverbs	94
Ismailova M.B. Omparative analysis of the effectiveness of the task-based and integrative approaches aimed at improving strategic competence in the process of teaching english	104
Yakupova Z.A. Classification of exercises for creating a communication and discussion rocess in improving students' multicultural competence	117
Uktamova N.B. The role of the task-based approach in teaching english to journalist tudents	127

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Тилегенов А.Т. Халық аўызеки дәретиўшилиги ҳәм дәстүрлери тийкарында жасларды әдеп-икрамлылыққа тәрбиялаў мәселелери	137
Абдимуратова Н.П. Жас әўладты ҳақгөйлик ҳәм туўры сөзлиликке тәрбиялаў	145
Пахратдинова Т.К. Тоғызкумалақ интеллектуал ойынының ойналыў тәртиби ҳәм оның өзгешеликлери	149
Ximmataliyev D.O., Usarboyeva D.U. Talabalarning akademik mobillogini shakllantirish mexanizmlarini rivojlantirish	154
Omonova N.P. Pedagog huquqiy maqomi va ijtimoiy himoyasi - Yangi O'zbekiston ta'lim tizimi istiqboli uchun asosiy yo'llanma	159
Ражабова Л.Р. Ижтимоий педагогик таълимни дифференциал ёндашув асосида ташкил этиш йўллари	163
Усаров Ж.Э. Физика ўқитувчилари касбий компетентлигини шакллантиришининг педагогик шарт-шароитлари	169
Xasanova S.G'. Tabiiy fanlarni o'qitishda loyihalash texnologiyalaridan foydalanish	174
Камалова Ш. Таълим-тарбия уйғунлиги учинчи ренессансни барпо этишининг муҳим воситаси	182
Amirxo'jayev Sh.Q. Ўзбек оилаларида аксиологик тизим ва оилавий бахтни таъминлашда субъектив омиллар роли	188
Islomova S.P. Oliy ta'lim muassasasi talabalarida ilmiy-tarbiyaviy ishlarni olib borishning ahamiyati	194
Masodiqova Z.H. Interfaol ta'lim va modulli reyting texnologiyalarining nemis tilini o'qitishdagi o'rni	198

Отабоева З.Ф. Talabalar o'rtasida hamkorlik madaniyatini rivojlantirishning klaster metodini ta'siri va afzalliklari	204
Химматалиев Д.О., Киличова М.С., Хамидова С. Умумтаълим мактаблари ўқувчиларига инглиз тили фанини ўқитишга дифференциал ёндашув	208
Коккозова Ж.Ж. Талабаларни методик фаолиятга тайёрлашда таянч компетенцияларини ривожлантириш технологиялари	220
Ҳамраева Г.Р. Олий таълим муассасалари талабаларини дарс машғулотлари жараёнида рақамли компетенцияларини баҳолаш усуллари	227
Asqaraliev M.A. Ta'lim tizimida xalqaro baholash dasturlarining zarurati	236
Ubaydullaev I.A. Mulkdorlar sinfini tugatilishining ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari	243
Axmedova M.E., Abdullayev M.Q. Chaqiriqqa qadar boshlang'ich tayorgarlikni tashkil etish va uni o'qitishda mustaqil ish vazifalarni rivojlantirish metodikasi	252
Alijonova M.R. Bo'lajak mutaxassislarda integrativ yondashuv asosida kreativlikni rivojlantirish	261
Kamolova F. Biologiya fanini o'qitishda raqamli texnologiyalar	265
Qurbonova F.M. Talabalarida kooperatsion yondashuv asosida pedagogik kasbiy tayyorgarligini rivojlantirish usullari	270
Soliyev O.S. Ta'lim jarayonida zamonaviy axborot va ijtimoiy texnologiyalarning tutgan o'rni	274
Jo'rayev M.M. Pedagogika universiteti ta'lim muhitining kasbiy faoliyatga yo'naltirish funktsiyasini amalga oshirish muammolari	279
Qurbonova F.M. Bo'lajak pedagoglarni kasbiy rivojlanishida kooperatsion (hamkorlik) yondashuvning o'rni va ahamiyati	284
Nurmatova Sh.Sh. Xorijiy davlatlarning darsga ijobiy munosabatlar shakllantirish strategiyalari	289
Bektursinova L.X. O'qituvchining imidjini shakllantirish	294
Mamadaliyev K.R. Pedagogika ta'lim yo'nalishlarini yangi avlod o'quv adabiyotlarini yaratishda o'quv jarayoni loyihalarini tuzish	300
Мирзорахимов О.К. Инклюзивное образование – это обучение детей с ровесниками	310
Буранова Н.Ш. Опытнo-экспериментальная работа по развитию исследовательской деятельности учащихся 6-8 классов на уроке внеклассного чтения	314
Xatamova G.K. Educational reforms and prospects in Uzbekistan	321

МИЛЛИЙ ИДЕЯ ҲАМ РУЎХИЙЛИҚ ТИЙКАРЛАРЫ, ТАРИЙХ, ФИЛОСОФИЯ

Davlatova M.A., To'rayeva G.T. O'rta Osiyo va Turkiya fani tarixida Ali Qushchining riyoziyot va handasa ilmlariga qo'shgan hissasi	327
Abdullayeva G.Sh. O'zbekiston respublikasi sharoitida migratsiya jarayonlarining tahlili	332

ФИЗИКА, МАТЕМАТИКА, ИНФОРМАТИКА

Mirsanov U.M., Ravshanova G.A. Oliy ta'lim muassaslarida dasturlash tillarini o'qitish samadorligini oshirishda xorijiy davlatlarning tajribalaridan foydalanish	337
Qulmurodov I.E. Umumiy o'rta ta'lim maktab o'quvchilarning geometrik tasavvurlarini shakllantirishda uch o'lchovli o'quv vositalardan foydalanish muammolari	344
Abduqodirova P.T. Informatika va axborot texnologiyalari fanini o'qitishga oid turli yondashuvlar	349
Abdiraxmanov A. Matematika o'qitish metodikasining predmeti, taraqqiyoti, maqsadi va mazmuni	355
Муйдинова М.А., Маматова Г.Ж. SiO ₂ қатлам қўллаш орқали монокристалл кремний асосли фотоэлектрик қурилманинг самардорлигини ошириш имкониятини экспериментал ўрганиш	358
Azimov T.D., Axmedova Sh.A. Ortogonal proyeksiyalash usulida nuqtaning fazoviy va epyur chizmalarini dasturida ishlab chiqish to'g'risida	362

Adasheva M.U. Elektron o'quv adabiyotlarni yaratish metodikasi	369
Абдуллаев Б.Б., Жанбоев Ш.М. Практические проекты по обработке графической информации	375

БАСЛАҒЫШ КЛАСС, МЕКТЕПКЕ ШЕКЕМГИ ТӘРБИЯ

Abdulfattoyeva G.Q. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil fikrlashlari asosida kreativ sifatlarini shakllantirishda oila va talim muassasalarining o'rni	382
Saydaliyeva L.M. Boshlang'ich sinf matematika darslarida pedagogik texnologiyalar asosida o'qitishni tashkil etish	389
Jabborova O.M., Saparbaeva D.T. Boshlang'ich ta'lim metodikasiga yangicha yondashuvlar	393
Jamoliddinova D.M., To'xtaboyeva M.R. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini rivojlantirish	397
Djurayev I.I. Maktabgacha yoshdagi bolalarning nutqini rivojlantirishda mnemotexnologiyalardan foydalanish	402
Akmaldinova F.I. Ona tili darslarida noan'anaviy ta'lim metodlarini joriy etish orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirish	406
Abdulfattoyeva G.Q. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil fikrlashlari asosida kreativ sifatlarini shakllantirishda pedagogik texnologiyalarning o'rni	412
Toshmatova O'R. Boshlang'ich sinflarda matematika fanidan to'garak mashg'ulotlarida mantiqiy masalalar yechish usullari	416
Umarov N.I. Boshlang'ich ta'limda kvest texnologiyasi	420

ТАСВИРИЙ САЪНАТ

Talipov N.X. Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini ranglavhalar ishlashga o'rgatishning kreativ texnologiyalari	426
Zaripov O.K. Integrativ yondashuv asosida kompyuter grafikasi va Web – dizayn fanini o'qitish metodikasini takomillashtirish	433

ФИЗИКАЛЫҚ ТӘРБИЯ ХЭМ СПОРТ

Maxammadiyev M.M. Badmintonchilarni tayyorlashning boshlang'ich bosqichida koordinatsion qobiliyatlarni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari	438
Raxmonov A.A. Yosh sportchilarni tarbiyalash va huquqiy himoya qilishning pedagogik mexanizmini takomillashtirish pedagogik muammo	445
Юлдиев Н. Ж. ИИВ академия курсантларини кутқарув ишларига ўргатишнинг интерфаол усуллари	450
Mirzaxalilov A.X. Jismoniy tarbiya mashg'ulotlari orqali harbiylashtirilgan ta'lim muassasasi kursantlarining jangovor tayyorgarlik kompetentligini rivojlantirish pedagogik muammo	456
Berdiyev B.Ch. Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida milliy kurash vositasida sog'lom turmush madaniyatini rivojlantirish pedagogik muammo	462
Мухаммадиев К.Б. Экспериментальная проверка эффективности подготовки высококвалифицированных спортсменов с техниками премов по курашу	468
Radjapov M.A., Nurullaev S.Z. Improvement of technical actions of sambo wrestlers at the initial preparation stage	475
Musaeв B.B. Main directions of personal development and the role of physical education in the formation process	482
Baituraev E.I. Expanding the specialized and strategic preparing of youthful sambo wrestlers, taking into consideration energetic circumstances of competitive action	490

ФИЗИКА ЎҚИТУВЧИЛАРИ КАСБИЙ КОМПЕТЕНТЛИГИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ШАРТ- ШАРОИТЛАРИ

Усаров Ж.Э.

Зангиота тумани 22-мактабнинг физика фани ўқитувчиси

Таянч сўзлар: малака, маҳорат, компетентлик, мутахассис, кўникма, тафаккур, тажриба.

Ключевые слова: умение, умение, компетентность, эксперт, мастерство, мышление, опыт.

Key words: skill, competence, expert, mindset, experience.

Замонавий ахборот технологияларидан фойдаланиш умумкасбий фанларни билиш жараёнининг умумий интеграцион анъаналарини қўллаб-қувватлайди, Касбий компетентликларни ривожлантириш бўйича таълим жараёни самарадорлигини таъминлаган ҳолда таълим жараёнини индивиуаллаштириш имкониятини амалга оширади. Таълим олувчиларнинг ахборот компетенцияларининг таркибий қисмларидан бири электротехник йўналиш, бизнинг фикримизча, дастурлаш қобилияти ҳисобланади.

Дастурлаш орқали қуйидаги вазифаларни ҳал қилиш мумкин:

- таълим воситалари (муаммога йўналтирилган, объектга йўналтирилган, мавзуга йўналтирилган), ўрганиш объекти, бошқарув воситалари, коммуникация воситалари, ахборотни қайта ишлаш воситалари кўринишидаги ўқув мақсадлари учун дастурлаш воситаларини талабаларнинг лойиҳалаш фаолияти орқали яратиш;
- касбий компетентликни ривожлантиришнинг чизиқли синтетик модулни ривожлантириш асосида аппарат-дастурий таъминотни яратишда аналогли ва алоҳида сигналларни киритиш ва чиқарилишини таъминловчи бир нечта физик катталиклар, қурилмаларни сенсорлаш, рўйхатга олиш ва ўлчаш воситаларининг имкониятларини интеграциясини таъминлаш ва бошқалар.

Физика ўқитувчилари касбий компетентлигини шакллантиришнинг педагогик шарт-шароитлари бўйича адабиётлар таҳлилига кўра, республикамиз педагог олимлари Б.Мирзахмедов, К.Насриддиновлар томонидан физика ўқитиш методикаси муаммолари, У.Ш.Бегимкулов, М.Очилов ва бошқалар томонидан инновацион педагогик ва ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланишнинг назарий ва методик асослари ўрганилганлигини кўриш мумкин [6,7, 2, 8].

Физика ўқитувчилари касбий компетентлигини шакллантиришда қўлланиладиган мураккаб методик тизим модели М.И.Махмутовнинг билиш мустақиллигини тадқиқот даражасигача ривожлантирадиган билиш фаолияти илмий методларининг бинар тизимини ўз ичига олади [5]. “Вазифа – мулоқот – ўйин” мураккаб мулоқот технологияси асосида билим, кўникма ва малакаларни шакллантиришда мустақил билиш фаолиятига жалб этиш нафақат фан, фалсафий-методологик ва касбий ютуқлар сифатини ошириш, балки эвристик методология сифатида тақдим этилган таълим методологиясини ўзгартириш имконини беради, чунки мулоқот эвристик фаолиятни амалга оширишнинг ўзига хос воситаси ҳисобланади. Мулоқот технологияларидан мақсадли ва самарали фойдаланишнинг мажбурий талаби бўлажак физика фани ўқитувчиларнинг мустақил билиш фаолиятининг илмий метод ва усулларини эгаллаши ҳисобланади. Буни олдиндан ўргатиш керак.

Бунинг учун умумий физика фанини ўқитиш методикасида биз иккита ёндашувдан фойдаланамиз. Биринчи ҳолда, ўқув жараёнида илмий методлар **физикани ўқитиш воситаси** сифатида, иккинчи ҳолатда эса **таълим мазмунининг элементлари** сифатида қаралади. Бу билиш фаолиятининг онгли равишда шаклланган илмий методлари ва усулларига таянган ҳолда мураккаб физик тушунчаларни онгли равишда шакллантириш имконини беради, бу эса талабаларнинг мустақиллик даражасини ва уларнинг фан, фалсафий-методологик ва касбий компетентлигини оширишга имкон беради.

Билиш мустақиллигини асосий компетентлик сифатида эгаллаш бўлажак физика фани ўқитувчиларини унинг аҳамиятини тушунишга олиб келади. Унинг асосий хусусияти шундаки, у таълим ва ўз-ўзини тарбиялашнинг узлуксизлигини таъминлайди, олий таълим муассасаларида ўқитувчиларнинг касбий тайёргарлиги сифатини оширади, шахснинг ўзини ўзи англашига ва унинг индивидуал фаолият услубини шакллантиришга ёрдам беради.

Умуман олганда, билиш мустақиллигининг барча турлари педагогика олий таълим муассасаларида талабаларни ўқитишнинг мураккаб методик

тизимининг таклиф этилаётган моделининг мазмунини белгилайди ва учта асосий босқични ўз ичига олади:

- 1) талабаларнинг ички, ўз-ўзини ўзгартириш орқали ривожланиши;
- 2) мотивацион ва мақсадли таълим ва касбий фаолият;
- 3) таълим ривожланишга олиб келади ва талабаларнинг танқидий ва ижодий фикрлашни шакллантиради.

Биринчи босқич. Бу бўлажак физика фани ўқитувчиларининг ижро ва репродуктив фаолиятига мос келади. Бундай ўрганиш жараёни билимларни такрорлаш ва амалиётда қўллаш даражасида ўқув материални онгли равишда ўзлаштиришни ўз ичига олади. Ушбу турдаги машғулотлар вақтни тежайдиган, асосий, тизимли ва илмийлиги билан фарқ қилади. Бироқ, репродуктив ва бажарувчи фаолият устунлик қиладиган машғулотлар талабанинг ички ривожланиши, ўз-ўзини ўзгартириш натижасида амалга оширилади, бунда ўқитиш жуда заиф таъсир қилади. Шу билан бирга, фикрлаш эмас, балки хотира ривожланади. Бу босқичда кўп бора такрорлаш натижасида керакли кўникма ва малакалар ишлаб чиқилади. Талабалар мустақиллиги энг паст даражада бўлади.

Иккинчи босқич. Бу бўлажак физика фани ўқитувчиларининг самарали фаолиятига мос келади. Бу талабаларнинг мотивацион ва мақсадли ўқув ва касбий фаолиятидир. Ушбу босқич билиш эҳтиёжлари ва ўз-ўзини ривожлантириш, касбий малака ва компетентликни шакллантиришга бўлган эҳтиёжга асосланади. Талабаларнинг мустақил фаолияти ўқув материални такрорлаш, умумлаштириш, тизимлаштириш билан боғлиқ ва яқин ривожланиш зонасида амалга оширилади.

Учинчи босқич. Ривожлантирувчи таълимнинг қонуниятлари ва тамойилларининг тўлиқ кучга кириши билан тавсифланади, бу эса Л.С.Выгоцкийнинг талабаларнинг танқидий ва ижодий фикрлашини ривожлантириш ва шакллантиришга олиб келадиган иборасига мос келади [3]. Талабаларнинг билиш фаолиятининг асосий турлари мулоқот, режалаштириш, ўқитиш, ўйиннинг турли шакллари. Ушбу босқичда таълимнинг қисман изланиш ва тадқиқот шакллари устунлик қилади, шунинг учун манتيкий ва интуитив олдиндан сезиш; фаразларни илгари суриш ва текшириш; билиш фаолиятининг илмий методлари ва усулларида фойдаланиш каби элементлар муҳим рол ўйнай бошлайди. Шу билан бирга, олий таълим муассасалари учун кенгайтирилган шаклда талабаларнинг юқори ақлий функцияларининг ривожланиш қонуни тўлиқ ишлайди.

Физика ўқитувчилари касбий компетентлигини шакллантиришнинг педагогик шарт-шароитлари таълимнинг мураккаб педагогик тизими доира-

сида “вазифа - мулоқот – ўйин” мураккаб мулоқот технологиясидан фойдаланиш орқали таъминланиши самарали касбий малака ва компетентликни шакллантириш, узлуксиз таълимга ва ўз-ўзини тарбиялашга интилишга олиб келади. Касбий маҳорат ва компетентлик олий таълим муассасаси битирувчисининг шахсий хусусиятлари бўлиб, ҳаётдаги ва ишдаги муваффақиятлар шунга боғлиқдир. Рақобатбардош мутахассис шахси учун олинган маълумотларнинг миқдори эмас, балки уни ижодий равишда топиш, ўзлаштириш ва ишлатиш кўникмаси асосий ҳисобланади” [1].

Физика ўқитувчилари касбий компетентлигини шакллантириш мақсадида «Инерция» тушунчасини шакллантириш мисолдан фойдаланган ҳолда ижодий кидирув фаолияти даражасини аниқлаш бўйича қуйидагича анкета сўровномалари ўтказиш мумкин:

1. Жисмларнинг инерция ўлчови нима?
2. Айланма ҳаракатда инерция ўлчовини текшириш учун Обербек маятник билан тажриба ўтказишни режалаштиринг.
3. Қаттиқ жисмнинг айланиш ҳаракати пайтида инерция ўлчовини текшириш учун режали тажриба ўтказинг.
4. Қаттиқ жисмнинг айланиш ҳаракати пайтидаги инерция ўлчови учун физик характеристиканинг ифодасини асосланг ва ёзинг (шунда янги билимларни олиш усулини кўрсатинг).
5. Илмий аналогия усулидан фойдаланиб, қаттиқ жисмнинг айланиш ҳаракати учун Ньютон қонунини олинг.

Бу анкета-сўровномалар орқали бўлажак физика ўқитувчиларининг физик тушунчаларнинг ривожланиш даражасини билиш, уларнинг когнитив фаолиятини таҳлил қилиш ва режалаштириш қобилияти, тадқиқот фаолияти даражасини баҳолаш, янги билим олиш усуллари мустақил равишда топиш қобилиятини баҳолаш имконияти пайдо бўлади. Айни пайтда, физика ўқитувчилари “энергия” ва “материянинг атрибутив хусусиятлари” каби универсал тушунчанинг муҳим асосларини етарли даражада тушунмасликлари, “модда”, “жисм”, “майдон” тоифаларининг фарқ ва умумий томонларини ажратиб кўрсатишдаги, “энергия” тушунчасининг универсаллигини асослашдаги қийинчиликларга дуч келиши, энергиянинг сақланиш ва ўзгариши қонунини шакллантиришга таянган ҳолда материянинг, шунингдек моддий дунёнинг абадийлигини мантиқий исботлашни амалда бажара олмиш кўникмаларини шакллантиришга хизмат қилади. Буларнинг барчаси физика ўқитувчилари касбий компетентлигини шакллантиришнинг педагогик шарт-шароитлари ўз-ўзини тарбиялаш, ўз-ўзини ўрганиш, ўз устида

мустақил ишлаш, рефлексия, ўзини ўзи бошқариш ва ўзини ўзи қадрлашни ўргатишдан бошланиши кераклигини кўрсатади.

Демак, физика фани ўқитувчиларига фани ўқитишнинг комплекс услубий тизимини яратиш, фан мазмунини ҳаётий тушунчалар орқали тушунтириш, таълимнинг барча босқичларида замонавий ёндашув асосида таълим тизимини такомиллаштириш бўйича тадқиқот тажрибалари, илмий методик адабиётлар ва ҳужжатларни таҳлил қилиш ҳамда ҳулоса чиқара олиш фанни ўқитишнинг муҳим жиҳатларидан ҳисобланади.

Адабиётлар:

1. Алмадакова Г.В. Технология формирования сложных физических понятий с использованием дидактических возможностей принципа межличностного общения / Г.В. Алмадакова, А.В. Петров // Мир науки, культуры, образования. – 2018. - №1 [68] – С. 169-175
2. Бегумкулов У.Ш. Педагогик таълим жараёнларини ахборотлаштиришни ташкил этиш ва бошқариш назарияси ва амалиёти: Пед.фан.док.дисс. -Т.: ТДПУ, 2007. -Б. 305.
3. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С. Выготский; под ред. В. В. Давыдова. – Москва: Изд-во АСТ: Астрель, 2009 – 671 с.
4. Жданов В.Г. Методика реализации межпредметных связей технических дисциплин с физикой при обучении студентов в сельскохозяйственном колледже: Дис. ... канд. пед. наук. – Челябинск, 2005. – 192 с.
5. Махмутов М.И. Проблемное обучение. Основные вопросы теории. – М.: Педагогика, 1975. – 368 с.
6. Мирзахмедов Б. ва бошқ. Физика ўқитиш методикаси. Ўқув қўлланма. 2 қисм. -Тошкент, 2010. -130 б.
7. Насриддинов К. Физикани ўқитиш масалалар ишлаш методикаси. Тошкент: Фан ва технология, 2006 й 140 б.
8. Очилов М. Янги педагогик технологиялар. -Қарши.: Насаф, 2000. -Б.80.

РЕЗЮМЕ

Физика ўқитувчилари касбий компетентлигини шакллантиришнинг педагогик шарт-шароитлари ўз-ўзини ўрганиш ва тарбиялаш, ўзини бошқариш ҳамда намоён қилиши ўргатишдан бошланиши керак. Бу эса, физика фани ўқитувчиларининг билиш мустақиллиги, касбий компетентлигининг шакланганлик даражасига хусусан, “вазифа - мулоқот – ўйин” мураккаб мулоқот технологиясидан самарали фойдаланишга боғлиқ бўлади.

РЕЗЮМЕ

Педагогические условия контроля профессиональной компетентности учителей физики должны включать в себя самообучение и обучение, самоуправление и педагогическую деятельность. Это зависит от уровня самостоятельности знаний и профессиональной компетентности учителей физики, а также от эффективного использования сложной коммуникативной технологии «задание – общение – игра».

SUMMARY

Pedagogical conditions for monitoring the professional competence of physics teachers should include self-study and training, self-government and pedagogical activity. This depends on the level of independent knowledge and professional competence of physics teachers, as well as on the effective use of complex communicative technology “task - communication - game”.